

یادآوری مستند «قرارداد ۱۹ ژوئن»

«برجام» در آئینه تاریخ

مهدی امیدی

«قرارداد ۱۹ ژوئن» در ژانر مستند تاریخی یکی از آثاری است که به رغم گذشت چند سال از تولیدش، اما هنوز هم تماشایی و دارای عبرت‌هایی برای امروز است. اما مزیت مستند «قرارداد ۱۹ ژوئن» این است که یک بحث پردامنه و حدود ۴۰ سال تاریخ معاصر ایران را در زمانی اندک و موجز روایت می‌کند. به بهانه حواشی اخیر در حوزه سیاست خارجی کشور و یادآوری آنچه طی چهار دهه گذشته در مذاکره یا تقلیل یا آمریکا رخ داده و به ویژه ماجرای برجام در دوران وزارت محمد جواد ظریف، بازخوانی این مستند خالی از لطف نیست. مستند «قرارداد ۱۹ ژوئن» از زوایای هوشمندانه برخوردار است. طوری که به دور از هر گونه شعارزدگی و یا اغراق و تحمیل عقیده به مخاطب، محتوای مدنظر خود را مطرح می‌کند. آغازگر این مستند، بیان نظرات و حرف‌های سیاستمداران عاشق رابطه با آمریکا است. یعنی طرح مسئله به بهترین شکل ممکن و بدون هیچ واسطه‌ای مطرح شده است. به این ترتیب، فیلم می‌تواند در همان ابتدا، توجه آن دسته از تماشاگرانی که ممکن است با پیام اصلی فیلم مخالف هستند را هم به خودش جلب کند.

مهم‌ترین ویژگی مستند «قرارداد ۱۹ ژوئن» مطابقت کامل آن با شرایط و مسائل جامعه امروز ماست. این شباهت، بیش از هر چیز به خاطر پرداختن به مناسبات میان ایران و آمریکا است. اساسا موضوع روابط با برخورد‌های میان ایران و آمریکا، همیشه مسئله روز است. قدمتی‌ترین مسئله سیاسی در ایران از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا به حال، آمریکا بوده است. هر چند که گاهی این مسئله، برجسته‌تر می‌شود. مثل دوران تسخیر سفارت آمریکا در تهران توسط دانشجویان که این فیلم هم به آن می‌پردازد و یا در هشت سال اخیر و دولت حسن روحانی که با مسئله برجام مواجه شدیم. اما نقطه عطف این مستند، پرداختن به ماجرابی است که شباهت زیادی به برجام دارد؛ بنیانه الجزایر (قرارداد ۱۹ ژوئن) میان ایران و آمریکا که نام فیلم هم به طور مستقیم به آن اشاره دارد. اتفاقی تلخ و عبرت آموز است. درست مانند آنچه در قرارداد دیگری با عنوان «برجام» میان ایران و آمریکا اتفاق افتاد. این مستند بدون اینکه حتی اشاره‌ای به برجام کند، اما به نقد مذاکرات ایران و غرب و به ویژه آمریسا می‌پردازد. چون در جریان قرارداد ۱۹ژوئن نیز آمریکایی‌ها بسه تعهدات خود عمل نکردند و طرف ایرانی را فریب دادند. اتفاقی که بعدا و در جریان برجام در دولت روحانی نیز تکرار شد.

این اثر برای همه مردم متناسب است و برخلاف غالب مستندهای سیاسی که برای مخاطب خاص ساخته می‌شوند، مستند «قرارداد ۱۹ ژوئن» جذابیت لازم برای مخاطب عام را هم دارد. به ویژه، شباهت ماجراهایی که در فیلم اتفاق می‌افتد با مسائل مربوط به برجام، می‌تواند موجب لذت فرهنگی و تاریخی و شگفتی مردم شود. اما اگر بخواهیم دیدن این فیلم را به حلقه خاصی پیشنهاد دهیم، این گروه حتماً آن‌هایی هستند که در حل مشکلات کشور را وابسته به خرج از مرزها می‌دانند. این فیلم همچنین برای همه آن‌هایی که قصد مذاکره یا قرارداد با آمریکا را دارند، هوشیارکننده خواهد بود. چون در این مستند، بعینه می‌بینیم که اساسا مذاکره و معامله با آمریکا با سایر کشورها متفاوت است؛ در این مورد خاص، همواره طرف ایرانی بازنده بوده و طرف غربی به‌جای «عهدنامه»، فریب‌نامه به خود ما داده و خواهد داد!

حقالق دستاورد فیلم‌هایی چون «قرارداد ۱۹ ژوئن» طرح مسئله است. یعنی این فیلم‌ها موضوعاتی تاریخی اما متناسب با شرایط نوین را بر عتنی می‌سازند و موجب شکل‌گیری بحث‌ها و چالش‌هایی پیرامون آن موضوع می‌شوند. اما در شرایط زمانی، مستند تاریخی- سیاسی، کارکردی فراتر از انتشار اطلاعات خام دارد و می‌تواند سواد و بینش مردم را نسبت به وقایع و موقعیت‌های سیاسی و اجتماعی ارتقا دهد. چنین فیلم‌هایی چنان‌که افشاگر حقایق باشند و در اختیار مخاطب انبوه قرار بگیرند، می‌توانند خودآگاهی مردم را بالا ببرند. به طور طبیعی، جامعه پرخوردار از خودآگاهی، بصیرت و سواد تاریخی، کمتر فریب می‌خورد و در بزنگاه‌های سیاسی مثل انتخابات، تصمیم دقیق‌تری می‌گیرد.

ساخت مستندهای سیاسی و تاریخی هم به دانش و بصیرت بالا نیاز دارد و هم به جسارت و شجاعت. متأسفانه بخش زیادی از فیلمسازان و مستندسازان ما سواد و آگاهی بالایی نسبت به وقایع و تاریخ سیاسی کشورمان ندارند. همچنین جرأت ورود به چنین میدان‌هایی کمتر در بین فیلمسازان ما به خصوص در عرصه داستانی دیده می‌شود. خوشبختانه طی سال‌های اخیر و به ویژه در بین مستندسازهای جوان انقلابی، استعدادهای تازه‌ای ظهور کرده است که هم تسلط خوبی به تاریخ و سیاست دارند و هم جسورانه به موضوعات داغ و ملتهب می‌پردازند. «قرارداد ۱۹ ژوئن» نیز نمونه‌ای از تلاش‌های این طیف از مستندسازان است.

تاریخ معاصر، منبع بی‌پایانی برای تولید مستندهایی است که می‌توان به واسطه آن‌ها، به مسائل امروز پرداخت. در همین فیلم اشاراتی به شخصیت‌هایی چون شهید آیت‌الله شهباز دیلمه و... شده است. شخصیت‌های بزرگی که از زمان خود بسیار مترقی‌تر بودند. به نظر من این شخصیت‌ها سوزگه‌ها بسیار جذاب و مهمی برای تولید فیلم‌های مستند روشنگر در حوزه سیاسی و تاریخی هستند.

آزادگان و ایثارگران دوران هشت سال دفاع مقدس به‌طور ویژه بپردازیم.

خورشیدی‌فرد در ادامه این گفت و‌گو خاطرنشان کرد: «از آسمان» تنها برنامه خاص شهداست و خوشبختانه بازخوردهای بسیار خوبی در جامعه داشته است و توانسته مخاطبان زیادی را پای تلویزیون بنشاند و در همین‌جا من به عنوان کارگردان و تهیه‌کننده این برنامه از پیشنهادها و نظرات افرادی که دوران جنگ تحمیلی را تجربه کرده‌اند و پیشکسوتان و کارشناسان و فرماندهان دوران دفاع مقدس تقاضا دارم که برای بهتر شدن این برنامه و افزایش کیفیت محتوای آن دست‌بازی را ما بدهند و ما از نظرات و رهنمودهای این عزیزان بسیار استقبال کرده ودر برنامه استفاده خواهیم کرد.

تهیه‌کننده برنامه «از آسمان» شبکه دو سیما با اشاره به اینکه این برنامه فصل هجدهم خود را پشت سر می‌گذراند گفت: بیش از ۲۳ سال است که از تولید این برنامه می‌گذرد و به جرئت باید بگویم که از قدیمی‌ترین برنامه درخصوص شهدا، جانبازان، آزادگان و ایثارگران است و میدواریم که با تغییراتی که به‌زودی در این برنامه خواهیم داد کیفیت برنامه بیش از گذشته شود و مخاطبان بیشتری را جذب کند.

گفت‌وگو با امیر خورشیدی‌فرد تهیه‌کننده و کارگردان برنامه «از آسمان»

تغییرات جدید در انتظار برنامه‌های با ۲۳ سال سابقه

آسمان» داشته باشیم و به همین منظور در حال گفت وگو و هماهنگی‌های لازم با مدیران شبکه دو تلویزیون هستیم. امیر خورشیدی‌فرد همچنین خاطرنشان کرد: در بخش روایت زندگی و خاطرات شهدای مدافعان حرم در سوره تلاش بسیاری تاکنون انجام شده و تاحالا زندگی ۲۴۰ شهید مدافع حرم و نیز شهدای فاطمیون در این برنامه روایت شده است و البته هدف ما روایت خاطرات و زندگی شهدای سراسر کشور است و حتی به اقصی نقاط ایران هم می‌رویم تا راوی زندگی و خاطرات شهدایی که تاکنون دیده نشده‌اند باشیم.

کارگردان برنامه «از آسمان» با عنوان این مطلب که این برنامه خانواده‌های شهداست افزود: نوع روایت‌ها در این مستند بسیار متنوع و مختلف است و تمام سعی ما در برنامه «از آسمان» معرفی شهدای شهرهای مختلف و اقصی نقاط ایران است و بیشتر روی خانواده‌های شهدا تمرکز داریم و در ابتدا پدر، مادر، همسر و فرزند شهدا و در مرحله بعد هم به سراغ هم‌زمان و دوستان و بستگان نزدیک شهدا رفته‌ام.

کارگردان برنامه «از آسمان» همچنین در رابطه با همکاری نهادهای مختلف برای تولید این برنامه گفت: بخش ایثارگران سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به ما در معرفی شهدا بسیار کمک کرده است چرا که هدف ما در این برنامه معرفی شهدایی است که کمتر به آنها پرداخته شده است و خوشبختانه در این مسیر خدا هم کمک کرد و سوز‌های بسیار خوبی پیدا کرده‌ایم که باعث شده این برنامه با کیفیت خوبی ساخته شود.

وی یادآور شد: این برنامه در حال حاضر روزهای پنجشنبه ساعت ۱۲:۳۰ از شبکه دو سیما پخش می‌شود اما قرار شده تغییراتی در زمان و روز پخش برنامه «از

قرار است تغییراتی در «از آسمان» ایجاد شود، پای صحبت تهیه‌کننده و کارگردان این برنامه نشستیم.

امیر خورشیدی‌فرد تهیه‌کننده و کارگردان برنامه مستند و روایتی «از آسمان» در گفت‌وگو با خبرنگار کیهان با اشاره به اهمیت تولید این نوع برنامه برای رسانه ملی گفت: تجربه‌ای که از سال ۶۵ و در دوران دفاع مقدس و در رابطه با عملیات‌های کربلای ۴ و ۵ برای ساخت برنامه در گروه تلویزیونی سپاه در سازمان صداوسیما داشتم، خود انگیزه‌های شدد که سمت ساخت این برنامه حرکت کنیم؛

حدود یک سال قبل در چنین روزهایی بود که حجت‌الاسلام دکتر محمدحسین فرج‌نژاد، منتقد و مدرس سینما در اثر یک سانحه رانندگی مشکوک، به طور شهادت‌گونه‌ای همراه همسر و فرزندانش دار فانی را وداع گفتند. عیوض سابق هیئت مدیره انجمن مطالعات سواد رسانه‌های فضای مجازی حوزه علمیه قم و از اساتید برجسته سواد رسانه و صهیونیسم‌پژوهی بود. او از جمله محققان و پژوهشگران برتر کشور در حوزه سواد رسانه محسوب می‌شد. از مر حوم فرج‌نژاد آثار فاضری همچون «دین در سینمای شرق و غرب»، «استوره‌های صهیونیستی سینما»، «سینما و فلسفه شک‌گرایی و صهیون»، «هیور کایت و سینمای صهیونیسم» و «ارتباط کابالیسم یهودی و مدرنیته» به یادگار مانده است.

دکتر فرج‌نژاد به‌رغم مسئولیت‌ها و فعالیت‌های فراوان، در یکی از مناطق فرودست قم اجاره‌نشین بود و برای چاپ کتابش ماشینی را هم فروخته بود. کتاب «مردی که تعطیلی نداشت» درباره زندگی زنده‌یاد حسین فرج‌نژاد به قلم محسن مومنی و توسط انتشارات شهید کاظمی منتشر و راهی بازار نشر شده است.

به مناسبت سالگرد درگذشت این مجاهد فرهنگی، نظر چند تن از استادان عرصه فرهنگ و رسانه درباره وی را می‌خوانید:

سعید مستغانی، منتقد و مدرس سینما درباره دکتر فرج‌نژاد می‌گوید: وقتی با او برخورد می‌کردی، انگار نه انگار که علاوه بر حوزه علمیه، در دو سه رشته دانشگاهی هم تحصیلات عالی دارد و چندین مسئولیت تحقیقاتی و رسانه‌ای برعهده اوست. با صفا بود و خوش‌مشرب و اهل شوخی و بذله‌گویی ولی در عین حال در مسائل مبرم جامعه و به خصوص وضعیت فرهنگی آن، خیلی جدی بود و بسیار صصبی می‌شد و جوش می‌زد. موتوری زیر پایش بود (همان موتوری که او خانواده‌اش را بعد از دعای عرفه و در شب عید قربان به ملکوت اعلا برد) و خانه محرقه در پایین‌دست‌ترین بخش‌های قم، اجاره کرده بود. آرام و قرار نداشت، یا در حال مطالعه بود و تحقیق و درس خواندن یا در حال بحث و فحص‌های فرهنگی و علمی و یا در حال درس دادن و نوشتن... سعی می‌کرد در تحقیقات و پژوهش‌های خود، دانشجویش‌را نیز همراه گرداند و از همین روی در تالیف کتاب‌هایش، دهها دانشجو و طلبه شرکت داشتند و هر یک تحت مدیریت او به گونه‌ای بخشی از تحقیق و پژوهش و تالیف را برعهده گرفته بودند که نامشان نیز برروی جلد آن کتاب‌ها ثبت شده است. کتاب‌هایی مثل «تحلیل نفوذ فرهنگ

کابالیستی در سینما» یا «دین در سینمای شرق و غرب» و یا «استوره‌های صهیونیستی سینما» و... روزگاری نشریه «رواق اندیشه و هنر» را در می‌آورد و به عمیق‌ترین مسائل فکری هنر در دنیای امروز می‌پرداخت. روی سینمای امروز دنیا خیلی کار کرده بود، خصوصا روی برخی فیلم‌ها مانند مجموعه «حری پاتر» یا «ریاب حلقه‌ها» که به جرات می‌توانم بگویم تقریبا منبع و نوشته و نظری در زمینه آن دو فیلم در دنیا نبود که او پیشگیر نشده و از قلم‌انداخته باشد. مثلا برای «ریاب حلقه‌ها»، همه کتّه و بنّ اندیشه‌های «چی‌آر.آر.تالکین» (نویسنده‌اش) را بیرون کشیده بود. آیت‌الله ابوالقاسم علی‌دوست، از مدرسان حوزه علمیه می‌گوید: من اولین‌بار زمانی به ظرفیت این جوان پی بردم که کتاب ایشان، «دین در سینمای شرق و غرب» را مشاهده کردم. ما همان‌طور که در پیام تسلیت رحلت ایشان ذکر کردیم، دکتر فرج‌نژاد را ظرفیتی عظیم می‌دانستیم، چرا که همواره یک فضا و پنجره جدیدی را در ساحت‌های مختلف مطرح کرده و در آن وارد می‌شد. جوانی مثل دکتر فرج‌نژاد راهی را ترسیم کردند که تکلیف عمده جوانان حوزوی و دانشگاهی را مشخص کرد. امروز اگر از بنده بخواهند که یک مصداق از آسمان «زمان‌گاه» بیاورم، قطعا آن فرد آقای فرج‌نژاد است. او به‌معنای واقعی کلمه یک طلبه فاضل و زمان‌گاه بود.به‌عقیده ما یک طلبه زمان‌شناس برای اینکه بتواند بسه درد امام خویش بخورد، سه ویژگی نیاز دارد و مرحوم دکتر فرج‌نژاد این سه ویژگی را در خود داشتند. ویژگی اول طلبه زمان‌گاه این است که باید دغدغه داشته باشد. دغدغه دین، دغدغه فهم دین، دغدغه اجرای دین و دغدغه تبلیغ دین. ما مکرر از دوستان ایشان شنیده‌ایم که می‌گفتند: اگر ایشان احساس می‌کرد که پانصد کیلومتر از طرف‌تر از محل سکونتش یک مشکل فرهنگی وجود دارد و لازم است که کاری انجام دهد، تمام تلاشش را می‌کرد تا آن مشکل فرهنگی را حل کند و حل می‌کرد. ویژگی دوم این است که طلبه باید پس از دغدغه‌مندی، مسلح شود. بعضی‌ها دغدغه دارند، حرف می‌زنند، انتقاد می‌کنند، دغدغه‌مند هم هستند؛ اما مسلح نشده‌اند. این عده شاید دغدغه‌مند باشند،

اما توانمند و مسلح به سلاح نشده‌اند. دکتر فرج‌نژاد این‌گونه نبوده؛ او دغدغه و توانمندی را یکجا جمع کرده بود. ویژگی سوم هم این است که طلبه بعد از اینکه به سلاح مناسب مسلح شد، باید این سلاح را علیه دشمن به کار برد. عده‌ای از انسان‌ها اول دغدغه پیدا می‌کنند و بعد مسلح می‌شوند، اما مثل سربازانی که در سنگر مشغول یکدیگر شده و با هم کشتی می‌گیرند، عمل نمی‌کنند؛ بلکه بیرون می‌آیند و با سلاح خود علیه دشمن مبارزه می‌کنند. دکتر فرج‌نژاد مصداق روشن این گونه از افراد بود.

محمد حسینی، مدیرعامل انتشارات جگمکران نیز در گفت‌وگو با سایت فکرت بیان می‌کند: استاد فرج‌نژاد شخصیتی ذو ابعاد داشت. کارهای او اداری، ساعتی و قراردادی نبود؛ بلکه در اندیشه‌ او کار کردن دارای هدف والا و بسیجی‌وار بود. او اهل قلم و گفتگو بود و دشمن‌شناسی و غرب‌شناسی در منظومه علمی او جایگاه ویژه‌ای داشت. استاد فرج‌نژاد به خوبی رسانه و اولویت‌های مطرح شده در بحث دشمن‌شناسی می‌فهمید. از ایشان به عنوان درجه یک‌ترین دشمن‌شناسی و فضای انقلاب اسلامی می‌توان یاد کرد. او پیرامون مباحث اقتصاد و پزشکی (نظام جهانی پزشکی و بهداشتی ایجاد شده توسط مدرنیته) نیز

بزرگداشت نخستین سالگرد درگذشت دکتر محمدحسین فرج‌نژاد

مجاهدی که تعطیلی نداشت...

کار می‌کرد، ایشان سعی می‌کرد اهداف مختلفی را به صورت موازی با سایر کارها دنبال نماید. او با مرکز و گروه‌های مختلف همکاری می‌نمود و نوع نگاهش نسبت به شاگردان، پدرا نه و دلسوزانه بود.

دکتر حمیدرضا مقصودی، عضو هیئت علمی دانشگاه قم نیز می‌گوید: استاد فرج‌نژاد به این نتیجه رسیده بود، زمانی که می‌خواهی یک مسئله را در حوزه‌های مختلف و مسائل روز بررسی کنی، لازم و ضروریست که ابواب مختلف آن را باز نماید و به تحلیل و بررسی آن‌ها بپردازد. لذا این حرکت ایشان در شاخه‌های مختلف تحصیلی و شبکه‌سازی دانشی ناشی از نگاه پارادایماتیک بود. سیستم فکری محمدحسین، ادراک و دنبال کردن ابواب هنری، سیاسی، فرهنگی و انتقال آن به سایر افراد بود. این استاد انقلابی در این زمینه تلاش‌های فراوانی نمود. محمدحسین بسیار نسبت به مسئله نفوذ حساسیت داشت. او به راحتی فریب نمی‌خورد و در مسائل سیاسی و اجتماعی بسیار تیزبین و ریزبین بود و نفوذ و طریقه نفوذپذیری را به خوبی ادراک می‌کرد. فرج‌نژاد در حال پر کردن یک خلأ بود و آن خلأ گفت‌وگوی بین حوزه نظریه‌سازان، نظریه‌پردازان، دانش‌ورزها، دانشجویمان و معلمین انقلابی بود. هدف محمدحسین، ایجاد شبکه‌سازی بود و از این منظر است که او را پرکننده خلأ می‌نامیم. این استاد برجسته در یک اتفاق اجتماعی، به‌سرعت زرگه‌های نفوذ را پیدا می‌کرد؛ چرا که اقدام به بررسی بعد تاریخی آن می‌کرد. حال اگر کسی به او تهمت توهم‌زدن می‌زند، او می‌آید و سلسله استدلال‌های خود را ارائه می‌داد. یکی از خصوصاتی که به خوبی در محمدحسین دیده می‌شد، این بود که همیشه مسائل مختلف را می‌دید و آن‌ها را ادراک می‌کرد؛ چرا که او گفتگوهای متعددی با تاریخ‌ن‌ها، فیلسوفان، جامعه‌شناسان و اقتصاددانان می‌کرد.

ابراهیم دهقان، دبیر جبهه فرهنگی استان یزد هم درباره مرحوم فرج نژاد می‌گوید: طرح و برنامه استاد فرج‌نژاد، راهبردی و منطقی بر یک اصول آینده‌پژوهی و سوسن چشم‌اندازی بود که قوه عاقله این سند، حرحمده شخصیت محمدحسین بود. بر اساس مطالعات زیاد، دسترسی به منابع و نگاه حکمتی استاد به مجموعه‌ای

دیگر یک مولودرام آیکی با داستانی پرخلل و فرج حتی تصویربردار استناداردی با این حال چون یک سرمایه‌گذار سابقا فعال در واردات گوشت منجمد پشش بوده حسابی سالن گرفته یا یک فیلم برخوردار

امان از تبعیض...

حامد مظفری

(فول سانس) ندارد و سانس‌های پرت ابتدای روز به آن تعلق می‌گیرد معلوم است که نمی‌تواند درست بفروشد و در ادامه هم به بهانه همین فروش پایین اولیه، همان سالن‌های محدودش را نیز از دست خواهد داد و از پرده پایین خواهد آمد.

اگر اکران تابستانی را از منظر میزان سالن مرور کنیم با نهایت پنج فیلم مواجهیم که صدها سالن دارند و در مقابل ده‌ها فیلم هستند که بعضا حتی ده سالن تمام‌وقت هم ندارند. به عنوان مثال یکی از فیلم‌های برخوردار یک کمدی بزن درروبی است که اگر بازیگران اعلیش را کنسار بگذارید نه خط

سینمای ایران ورای همه مشکلاتی که در تولید دارد در سال‌های اخیر از منظر اکران نیز دچار مسائل مختلفی است و ازجمله فقدان توزیع عادلانه سالن و سانس میان فیلم‌های مختلف.

در ادوار مختلف اکران اغلب آثاری بوده‌اند وابسته به پخش‌کنندگان یا سرمایه‌گذاران خاص که از همان ابتدای اکران با صدها سالن روی پرده رفته‌اند و در برابر آثاری بوده‌اند که از همان ابتدای اکران، بایکوت شده‌اند و طبیعی است که نتوانند مخاطب کافی داشته باشند.

این یک قاعده در اکران است که میزان اقبال به هر فیلم باعث افزایش یا کاهش سالن‌های آن می‌شود و هرچقدر در روزهای ابتدای اکران، فیلم بتواند بیشتر مخاطب داشته باشد بعدتر میزان سالن‌هایش افزایش یابد.

ولی در مورد فیلم‌هایی که از همان ابتدا سالن کافی نمی‌گیرند تا احتمالا رقبای متصل آنها بفروشد معلوم است که این قاعده به جایی نخواهد رسید. فیلمی که از روز اول اکران حتی یک سالن تمام‌وقت